

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Lisans Programının Tercih Edilme Nedenlerinin İncelenmesi

Erol UĞUR¹, Betül DÜŞÜNCELİ², Süleyman DEMİR³

Öz: Bu araştırma, psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların lisans eğitimi için Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) programını tercih etme nedenlerinin sıralaması ve PDR programından mezun olduktan sonra çalışmak için tercih ettikleri kurumların sıralamasının belirlenmeyi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ele alınan birinci çalışma grubu 371 PDR lisans öğrencisinden oluşmakta, ikincisi çalışma grubu ise 120 psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak iki adet sıralama çizelgesi kullanılmıştır. Birincisi psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların lisans eğitimi için PDR programını tercih etme nedenlerinin sıralamasını belirlemeye yönelik bir sıralama çizelgesi olup, ikincisi PDR programından mezun olduktan sonra çalışmak için tercih ettikleri kurumların sıralamasını belirlemeye yönelik sıralama çizelgesidir. Veriler sıralama yargılarına dayalı ölçekleme yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda; PDR programını tercih etme nedenlerinin sıralaması ve mezun olduktan sonra çalışmak için tercih ettikleri kurumların sıralaması psikolojik danışman adayları ve psikolojik danışmanlar için farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Tercih Etme Nedenleri, Sıralama Yargıları

Examining the Preference Reasons for Psychological Counseling and Guidance Undergraduate Program

Abstract: This research aims to determine to ranking of the reasons why psychological counselor candidates and psychological counselors prefer the Psychological Counseling and Guidance (PCG) program for undergraduate education, and which work prefer to do after graduating from the PCG program. The first study group consists of 371 PCG undergraduate students, and the second study group consists of 120 psychological counselors. Two ranking charts were used as data collection tool. The first is a ranking chart for determining the order of the reasons why psychological counselor candidates and psychological counselors prefer the PCG program for undergraduate education, and the second is a ranking chart for determining the order of the institutions they prefer to work after graduating from the PCG program. The data were analyzed by scaling method based on ranking judgments. As a result of the research; it has been found that the ranking of the reasons for choosing the PCG program and the order of the institutions they prefer to work after graduation differ for psychological counselor candidates and psychological counselors.

Keywords: Psychological Counseling and Guidance, Reasons for Preference, Ranking Judgments

Geliş Tarihi:25.01.2023

Kabul Tarihi: 13.07.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

¹ Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Düzce, Türkiye, e-posta: erolugur@duzce.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1974-2621>

² Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Sakarya, Türkiye, e-posta: bbayraktar@sakarya.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6794-8811>

³ Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Sakarya, Türkiye, e-posta: suleymand@sakarya.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3136-0423>

Atf için/ To cite:

Uğur, E., Düşünceli, B., & Demir, S. (2023). Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik lisans programının tercih edilme nedenlerinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 37(3), 800-813. <https://doi.org/10.33308/26674874.2023373579>

Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği’nde psikolojik danışmanlardan, gelişimin sürekliliği ve bütünlüğü temelinde bireylerin gelişim görevlerini yerine getirmeleri ve gerekli yeterlikleri kazanmaları için sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunmaları beklenmektedir (MEB, 2020). Kendilerini tanımlamaları istendiğinde öncelikle “Yol Gösteren”, “Fark ettiren”, “Geliştiren” kelimelerini tercih etmeleri de (Altun & Camadan, 2013) psikolojik danışmanlık mesleğini icra eden bireylerin, diğer bireylerin hayatındaki önemini ortaya koymaktadır. Bu noktada psikolojik danışmanlık hizmeti verecek olan bireylerin, başkalarının ruh sağlığı ile ilgili sağlıklı çalışmalar yapabilmeleri için kendi gereksinimlerini yeteri düzeyde karşılamış olmaları beklenmektedir (Baysal & Buluş, 2001). Tunç ve Tunç (2022), psikolojik danışmanlar ve psikolojik danışman adayları ile yaptıkları çalışmada, kariyer kararı pişmanlığı azaldıkça kariyer adanmışlığının arttığı ortaya koymuşlardır. Bu da kendi kariyer seçimlerini doğru şekillendirebilmiş psikolojik danışmanların, mesleki hayatlarında da başarılı bir kariyer ortaya koymak için çaba sarf edeceklerinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Kariyer danışmanlığı kuramları; Özellik-Faktör Uyumlu Kuramlar, Psikodinamik Yaklaşımlar, Gelişimsel Yaklaşımlar, Sosyal-Bilişsel Yaklaşımlar ve yeni yaklaşımlar olmak üzere şekillenmiş, yeni paradigmlar ile geleneksel yaklaşımlardan modern yaklaşımlara doğru bir eğri izlemiştir (Yeşilyaprak, 2019). Kariyer Gelişim Kuramlarından Gottfredson’un Daraltma Uzlaşma Kuramında yer aldığı üzere meslek seçim sürecinde birey kendisine uygun olmayan alternatifleri daraltırken, uzlaşma sürecinde ise ulaşması güç olan ideal meslekler yerine daha az tercih ettiği alternatifleri tekrar değerlendirmeye almaktadır (Gottfredson, 2002; Ünsal, 2014). Her birey idealindeki mesleğe çeşitli nedenler dolayısı ile ulaşamamaktadır. Psikolojik danışmanlık gibi insanlarla birebir etkileşimi içeren, bir noktada onların hayatlarına şekil veren bir mesleği tercih eden bireylerin bu mesleği tercih ederken hangi koşullardan etkilendikleri hem psikolojik danışmanlık mesleğinin geleceği hem de toplumun yararı için araştırmacılar tarafından araştırma sorusu olarak belirlenmiştir.

Bu araştırmanın sonuçlarının ortaöğretim dönemi sonrası verilecek kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetlerinin organizasyonunun yapılmasında fikir verici olacağı düşünülmektedir. Psikolojik danışmanların mesleğe ilişkin tercih sıralamasını belirlemek amacıyla, mevcut araştırma konusu ile ilgili olan çeşitli araştırmaların (Bacanlı & Aslan, 2020; Buldur ve diğerleri, 2021; Ekinci, 2017; Korkut-Owen ve diğerleri, 2012; Türk Eğitim Derneği Üniversitesi [TED], 2017) bulgularından yola çıkarak on bir tercih nedeni belirlenmiştir. Bunlar: Popüler bir program olması, arkadaşlarının bu programı seçmesi, ailemin isteği olması, kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması, insanlara yardım etmeyi istiyor olması, yerleştirme puanımın bu programa yetmesi, daha önce tanıdığı psikolojik danışmanların tavsiyesi, Millî Eğitim Bakanlığı’nda çalışma imkânının olması, Millî Eğitim Bakanlığı dışında da çalışma imkânının olması, kendi ruh sağlığına yardımcı olmak, okuldaki psikolojik danışmanı model almasıdır.

Bu araştırma, psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların lisans eğitimi için Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) programını tercih etme nedenlerinin sıralaması ve PDR programından mezun olduktan sonra çalışmak için tercih ettikleri kurumların sıralamasını belirlemeyi amaçlanmaktadır. Çalışmanın sonuçları ışığında, ilgili kurumlarının psikolojik danışman eğitimi ve eğitim sonrası olanaklarının geliştirilmesi konusundaki çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Psikolojik danışmanların, kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi sürecinde işlev görmesi beklenmektedir. Böylelikle ruh sağlığı ve eğitim alanyazınında konunun kuramsal ve uygulama boyutuna dikkat çekilmesi sağlanacaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların lisans eğitimi için PDR programını tercih etme nedenlerinin sıralamasının ve PDR programından mezun olduktan sonra çalışmak için tercih ettikleri kurumların sıralamasının belirlenmeye çalışıldığı bu çalışma, var olan durumu ortaya koymaya yönelik bir

çalışma olduğu için tarama araştırmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2007; Karasar, 2005).

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda, psikolojik danışman adaylarından ve psikolojik danışmanlardan olmak üzere iki adet çalışma grubu oluşturulmuştur. Birinci çalışma grubu 371 PDR lisans öğrencisinden oluşmakta olup bu öğrencilerin %73.9'u kadın (274) ve %26.1'i erkektir (97). İkinci çalışma grubu ise %73.3'u kadın (88) ve %26.7'si erkek (32) olmak üzere 120 psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Ayrıca psikolojik danışmanların %52.5'i (63) Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı resmi okullarda, %17.5'i (21) Özel Okullarda, %5'i (6) Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM), %17.5'i (21) Üniversitede ve %7.5'i (9) ise Özel Psikolojik Danışmanlık Merkezlerinde görev yapmaktadır.

Veri Toplama Araçlarının Oluşturulması

Veri toplama aracı olarak iki adet sıralama çizelgesi kullanılmıştır. Birincisi psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların lisans eğitimi için PDR programını tercih etme nedenlerinin sıralamasını belirlemeye yönelik bir sıralama çizelgesi olup, ikincisi PDR programından mezun olduktan sonra çalışmak için tercih ettikleri kurumların sıralamasını belirlemeye yönelik sıralama çizelgesidir. Birinci veri toplama aracında bulunacak tercih etme nedenlerinin belirlenmesinde öncelikle 50 psikolojik danışman adayı ve 10 psikolojik danışmanın PDR programını neden tercih ettiklerini açık uçlu soruyla cevaplamaları istenmiştir. Elde edilen 11 tercih etme nedeni bir liste haline getirilerek PDR programında görev yapan iki akademisyenden uzman görüşü alınmıştır. Açık uçlu sorular ve uzman görüşleri sonucunda 11 tercih etme nedeni kullanılarak lisans eğitimi için PDR programını tercih etme nedenleri çizelgesinin son hali verilmiştir. İkinci veri toplama aracında bulunacak mezun olduktan sonra çalışmak için tercih ettikleri kurumlarının belirlenebilmesi için öncelikle alanyazın taraması yapılmış ve PDR programından mezun olan psikolojik danışmanların çalışma alanları belirlenmiştir (Cirhinlioğlu & Demir, 2017; Helvacı ve diğerleri, 2023; Kağan, 2010; Özçay, 2013; Tuzgöl Dost & Keklik, 2012). Elde edilen beş çalışma alanı bir liste haline getirilerek PDR programında görev yapan iki akademisyenden uzman görüşü alınmış ve mezun olduktan sonra çalışmak için tercih edilen kurumlar çizelgesinin son hali verilmiştir. Ayrıca, kişisel bilgi formunda cinsiyet ve psikolojik danışmanların çalıştıkları kuruma ilişkin sorulara yer verilmiştir. Tablo 1'de psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların lisans eğitimi için PDR programını tercih etme nedenleri verilmiştir.

Tablo 1. Psikolojik Danışman Adaylarının ve Psikolojik Danışmanların Lisans Eğitimi İçin PDR Programını Tercih Etme Nedenleri

-
- (A). Popüler bir program olması
 - (B). Arkadaşlarının bu programı seçmesi
 - (C). Ailemin isteği olması
 - (D). Kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması
 - (E). İnsanlara yardım etmeyi istiyor olmam
 - (F). Yerleştirme puanımın bu programa yetmesi
 - (G). Daha önce tanıdığım psikolojik danışmanların tavsiyesi
 - (H). Millî Eğitim Bakanlığında çalışma imkânının olması
 - (İ). Millî Eğitim Bakanlığı dışında da çalışma imkânının olması
 - (J). Kendi ruh sağlığıma yardımcı olmak
 - (K). Okuldaki psikolojik danışmanı model alman
-

Psikolojik danışman adaylarının 11 uyarıcıya yönelik tercihleri, metin içinde tabloda verilen harf kodları ile betimlenmiştir. Tablo 2'de Psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların PDR programından mezun olduktan sonra çalışmak için tercih edilen kurumlar verilmiştir.

Tablo 2. PDR Programından Mezun Olduktan Sonra Çalışmak İçin Tercih Edilen Kurumlar

-
- Devlet okulu
 - Özel okul
 - RAM
 - Üniversite
 - Özel Psikolojik Danışmanlık Merkezi
-

Verilerin Analizi

Bu çalışmada katılımcılardan kendilerine sunulan tercih etme nedenlerini ve mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri kurumları sıralamaları istenmiştir. Katılımcılardan en çok tercih ettikleri uyarıcıyı (RPD programını seçme nedenleri) 1 olacak şekilde, kendilerine sunulan 11 adet tercih etme nedenini birden on bire kadar ve çalışmak istenilen 5 adet kurumu da birden beşe kadar sıralamaları istenmiştir. Elde edilen veriler Microsoft Excel programı kullanılarak Sıralama Yargılarına Dayalı Ölçekleme yöntemi ile analiz edilmiştir. Sıralama yargılarına dayalı ölçekleme analizi için öncelikle her bir uyarıcı için sıra frekans değerleri hesap edilerek Sıra Frekansları matrisi oluşturulmaktadır. Sıra frekansları matrisi üzerinden bir uyarıcının diğer bir

uyarıcıya göre tercih edilme olasılığını ifade eden $P_{j>k} = \sum_{i=1}^n [f_{ji}(f_{k<i} + f_{ki} / 2)]$ formülü kullanılarak Olasılık

Matrisi hesaplanır. Olasılık Matrisindeki olasılık değerleri kullanılarak her bir olasılık değerine karşılık gelen birim normal dağılım için z değerleri elde edilerek Birim Normal Sapmalar Matrisi oluşturulur. Birim normal sapmalar matrisindeki z değerleri kullanılarak her bir uyarıcı için ortalama hesap edilir ve en küçük ortalama değeri sıfır olacak şekilde ötelenerek ölçek değerleri elde edilir. En küçük ölçek değerine sahip uyarıcı katılımcılar tarafından en çok tercih edilen uyarıcı, en büyük ölçek değerine sahip uyarıcı ise katılımcılar tarafından en az tercih edilen uyarıcı olarak yorumlanmaktadır (Acar-Güvendir & Özer Özkan, 2013; Albayrak-Sarı & Gelbal, 2015; Baykul & Turgut, 1992; Guilford, 1954). Bu çalışmada hem psikolojik danışman adaylarının hem de psikolojik danışmanların PDR'yi tercih etme nedenleri ve mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri kurumların sıralaması Sıralama Yargılarına Dayalı Ölçekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

Bulgular

Çalışmanın amacına yönelik olarak bulgular PDR'yi tercih etme nedenlerinin sıralamasına yönelik bulgular ve çalışılmak istenilen kurum sıralamalarına yönelik bulgular olmak üzere iki aşamada sunulmuştur.

PDR'yi Tercih Etme Nedenlerinin Sıralamasına Yönelik Bulgular

Bu bölümde 371 psikolojik danışman adayının PDR programını tercih etme nedenlerinin sıralama yargılarına göre analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Psikolojik danışman adaylarının 11 uyarıcıya yönelik tercihlerine ait sıra frekansları matrisi Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Psikolojik Danışman Adaylarının 11 Uyarıcıya Tercihlerine Ait Sıra Frekansları Matrisi

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	16	11	5	132	59	87	6	9	11	33	4
2	27	4	19	78	115	37	19	14	17	32	11
3	21	3	13	40	58	37	32	35	51	61	21
4	38	6	19	25	34	37	29	58	51	53	21
5	47	6	25	22	25	22	47	51	60	44	23
6	39	13	32	11	27	36	29	61	70	20	32
7	53	15	32	17	12	30	57	44	50	30	30
8	33	29	51	13	15	30	50	51	30	33	36
9	45	48	56	10	12	30	48	22	17	30	54
10	31	87	74	8	10	12	33	15	9	20	71
11	21	149	45	15	4	13	21	11	5	15	68

Tablo 3'teki her bir hücredeki değer sütundaki uyarıcıyı satırdaki sırada tercih eden psikolojik danışman adaylarının sayısını göstermektedir. Örneğin; B uyarıcısını (Arkadaşlarımın bu programı seçmesi) 11. sırada tercih eden psikolojik danışman aday sayısı 149'dur. Psikolojik danışman adaylarına ait sıra frekansları matrisi üzerinden bir uyarıcının diğer bir uyarıcıya göre tercih edilme olasılığını ifade eden

$P_{j>k} = \sum_{i=1}^n [f_{ji}(f_{k<i} + f_{ki} / 2)]$ formülü kullanılarak Olasılık Matrisi elde edilmiştir. Elde edilen Olasılık

matrisi Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Psikolojik Danışman Adaylarına Ait Olasılık Matrisi

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
A		0.810	0.646	0.220	0.234	0.345	0.534	0.450	0.401	0.390	0.665
B	0.190		0.297	0.092	0.081	0.125	0.201	0.145	0.117	0.145	0.332
C	0.354	0.703		0.150	0.155	0.256	0.418	0.318	0.328	0.320	0.609
D	0.780	0.908	0.850		0.574	0.626	0.808	0.777	0.753	0.708	0.860
E	0.766	0.919	0.845	0.426		0.583	0.799	0.762	0.732	0.674	0.862
F	0.655	0.875	0.744	0.374	0.417		0.686	0.627	0.589	0.563	0.778
G	0.466	0.799	0.582	0.192	0.201	0.314		0.412	0.360	0.358	0.642
H	0.550	0.855	0.682	0.223	0.238	0.373	0.588		0.445	0.420	0.716
I	0.599	0.883	0.672	0.247	0.268	0.411	0.640	0.555		0.462	0.757
J	0.610	0.855	0.680	0.292	0.326	0.437	0.642	0.580	0.538		0.746
K	0.335	0.668	0.391	0.140	0.138	0.222	0.358	0.284	0.243	0.254	

Olasılık matrisindeki her bir hücredeki değer satırdaki uyarıcının sütundaki uyarıcıya göre tercih edilme olasılığını göstermektedir. Örneğin; psikolojik danışman adayları tarafından B uyarıcısının (Arkadaşlarının bu programı seçmesi), A uyarıcısına (Popüler bir program olmasına göre tercih edilme olasılığı 0,190 iken A uyarıcısının B uyarıcısına göre tercih edilme olasılığı 0,810'dur. Uyarıcılar ait olasılık değerleri kullanılarak her bir olasılık değerine karşılık gelen birim normal normal dağılım için z değerleri elde edilerek Birim Normal Sapmalar Matrisi oluşturulmuştur. Birim Normal Sapmalar Matrisi Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Psikolojik Danışman Adaylarının Tercih Nedenlerine Ait Birim Normal Sapmalar Matrisi

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
A		0.879	0.376	-0.773	-0.725	-0.400	0.085	-0.126	-0.251	-0.279	0.425
B	-0.879		-0.534	-1.327	-1.398	-1.148	-0.837	-1.059	-1.192	-1.060	-0.434
C	-0.376	0.534		-1.038	-1.016	-0.657	-0.207	-0.475	-0.444	-0.468	0.277
D	0.773	1.327	1.038		0.186	0.321	0.869	0.762	0.685	0.547	1.081
E	0.725	1.398	1.016	-0.186		0.209	0.836	0.713	0.619	0.451	1.090
F	0.400	1.148	0.657	-0.321	-0.209		0.484	0.324	0.225	0.158	0.767
G	-0.085	0.837	0.207	-0.869	-0.836	-0.484		-0.224	-0.358	-0.364	0.362
H	0.126	1.059	0.475	-0.762	-0.713	-0.324	0.224		-0.138	-0.202	0.571
I	0.251	1.192	0.444	-0.685	-0.619	-0.225	0.358	0.138		-0.095	0.697
J	0.279	1.060	0.468	-0.547	-0.451	-0.158	0.364	0.202	0.095		0.662
K	-0.425	0.434	-0.277	-1.081	-1.090	-0.767	-0.362	-0.571	-0.697	-0.662	
Ort.	0.072	0.897	0.352	-0.690	-0.625	-0.330	0.165	-0.029	-0.133	-0.179	0.500
Ölçek değeri	0.762	1.587	1.042	0.000	0.065	0.360	0.855	0.661	0.558	0.511	1.190

Birim normal sapmalar matrisindeki z değerleri kullanılarak her bir uyarıcı için ortalama hesap edilmiş ve en küçük ortalama değeri sıfır olacak şekilde ötelenerek ölçek değerleri elde edilmiştir. Buna göre en küçük ölçek değeri D uyarıcısına (Kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması) ait iken en büyük ölçek değeri B uyarıcısına (Arkadaşlarının bu programı seçmesi) aittir. Psikolojik danışman adaylarının PDR programını en çok "Kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması" nedeni ile tercih ettikleri, en az ise "Arkadaşlarının bu programı seçmesi" nedeni ile tercih ettikleri bulunmuştur.

120 psikolojik danışmanın PDR programını tercih etme nedenlerinin sıralama yargılarına göre analiz sonuçlarına ait Birim Normal Sapmalar Matrisi Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Psikolojik Danışmanların Tercih Nedenlerine Ait Birim Normal Sapmalar Matrisi

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
A		0.765	0.595	-0.469	-0.283	0.158	0.393	0.099	0.288	0.316	0.584
B	-0.765		-0.319	-1.174	-1.058	-0.702	-0.494	-0.851	-0.719	-0.591	-0.131
C	-0.595	0.319		-1.050	-1.018	-0.394	-0.183	-0.619	-0.435	-0.106	0.134
D	0.469	1.174	1.050		0.254	0.581	0.849	0.634	0.795	0.802	0.970
E	0.283	1.058	1.018	-0.254		0.467	0.750	0.500	0.733	0.698	0.872
F	-0.158	0.702	0.394	-0.581	-0.467		0.222	-0.133	0.040	0.120	0.484
G	-0.393	0.494	0.183	-0.849	-0.750	-0.222		-0.404	-0.207	-0.116	0.294
H	-0.099	0.851	0.619	-0.634	-0.500	0.133	0.404		0.261	0.287	0.610

I	-0.288	0.719	0.435	-0.795	-0.733	-0.040	0.207	-0.261	0.062	0.472	
J	-0.316	0.591	0.106	-0.802	-0.698	-0.120	0.116	-0.287	-0.062	0.385	
K	-0.584	0.131	-0.134	-0.970	-0.872	-0.484	-0.294	-0.610	-0.472	-0.385	
Ort.	-0.222	0.619	0.359	-0.689	-0.557	-0.057	0.179	-0.176	0.020	0.099	0.425
Ölçek değeri	0.467	1.308	1.048	0.000	0.132	0.632	0.868	0.513	0.709	0.788	1.114

Psikolojik danışmanların programını tercih etme nedenlerine ilişkin uyarıcıları ölçek değerleri incelendiğinde en küçük ölçek değerinin D uyarıcısına (Kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması) ait iken en büyük ölçek değeri B uyarıcısına (Arkadaşlarımın bu programı seçmesi) ait olduğu görülmektedir. Psikolojik danışmanların PDR programını en çok “Kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması” nedeni ile tercih ettikleri, en az ise “Arkadaşlarımın bu programı seçmesi” nedeni ile tercih ettikleri bulunmuştur.

Tablo 7. Psikolojik Danışman Adaylarının ve Psikolojik Danışmanların PDR Programını Tercih Etme Nedenlerinin Sıralaması

Sıra	Psikolojik danışman adayları	Psikolojik danışmanlar
1.	D. Kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması	D. Kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması
2.	E. İnsanlara yardım etmeyi istiyor olmam	E. İnsanlara yardım etmeyi istiyor olmam
3.	F. Yerleştirme puanımın bu programa yetmesi	A. Popüler bir program olması
4.	J. Kendi ruh sağlığıma yardımcı olmak	H. Millî Eğitim Bakanlığında çalışma imkânının olması
5.	I. Millî Eğitim Bakanlığında da çalışma imkânının olması	F. Yerleştirme puanımın bu programa yetmesi
6.	H. Millî Eğitim Bakanlığında çalışma imkânının olması	I. Millî Eğitim Bakanlığı dışında da çalışma imkânının olması
7.	A. Popüler bir program olması	J. Kendi ruh sağlığıma yardımcı olmak
8.	G. Daha önce tanıdığım psikolojik danışmanların tavsiyesi	G. Daha önce tanıdığım psikolojik danışmanların tavsiyesi
9.	C. Ailemin isteği olması	C. Ailemin isteği olması
10.	K. Okuldaki psikolojik danışmanı model almam	K. Okuldaki psikolojik danışmanı model almam
11.	B. Arkadaşlarımın bu programı seçmesi	B. Arkadaşlarımın bu programı seçmesi

Tablo 7 incelendiğinde Psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların PDR programını en çok tercih etme nedenlerinden ilk ikisi aynı olup, birincisi “Kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması” iken ikincisi ise “İnsanlara yardım etmeyi istiyor olmam” olduğu görülmüştür. Psikolojik danışman adaylarının PDR programını tercih etme nedenlerinden üçüncüsü “Yerleştirme puanımın bu programa yetmesi” iken psikolojik danışmanlarının PDR programını en çok tercih etme nedenlerinden üçüncüsü “Popüler bir program olması” olduğu belirlenmiştir.

Psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların PDR programını en az tercih etme nedenlerinden son dört tanesinin aynı olduğu ve sekizinci tercih nedeni “Daha önce tanıdığım psikolojik danışmanların tavsiyesi”, dokuzuncu tercih nedeni “Ailemin isteği olması”, onuncu tercih nedeni “Okuldaki psikolojik danışmanı model almam” ve on birinci tercih nedeni ise “Arkadaşlarımın bu programı seçmesi” olduğu belirlenmiştir.

Çalışılmak İstenilen Kurum Sıralamalarına Yönelik Bulgular

371 psikolojik danışman adayının PDR programından mezun olduktan sonra çalışmayı istedikleri kurumlara yönelik sıralama yargılarına dayalı analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Psikolojik Danışman Adaylarının Kurum Tercihlerine Yönelik Birim Normal Sapmalar Matrisi

	MEB	Özel Okul	RAM	Üniversite	Danışmanlık Merkezi
MEB		0.810	0.180	-0.036	-0.156
Özel Okul	-0.810		-0.791	-0.854	-1.034
RAM	-0.180	0.791		-0.276	-0.428
Üniversite	0.036	0.854	0.276		-0.124
Danışmanlık Merkezi	0.156	1.034	0.428	0.124	
Ort.	-0.159	0.698	0.019	-0.208	-0.348
Ölçek değeri	0.189	1.046	0.367	0.140	0.000

Tablo 8’de psikolojik danışman adaylarının PDR programından mezun olduktan sonra çalışmayı istedikleri kurum tercihlerine ilişkin ölçek değerleri incelendiğinde en küçük ölçek değerinin Psikolojik Danışmanlık Merkezine ait iken en büyük ölçek değeri Özel Okula ait olduğu görülmektedir. Psikolojik

danışman adaylarının PDR programından mezun olduktan sonra en çok Psikolojik Danışmanlık Merkezlerinde çalışmayı tercih ettikleri, en az ise Özel Okulda çalışmayı tercih ettikleri bulunmuştur.

120 psikolojik danışmanın PDR programından mezun olduktan sonra çalışmayı istedikleri kurumlara yönelik sıralama yargılarına dayalı analiz sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Psikolojik Danışmanların Kurum Tercihlerine Yönelik Birim Normal Sapmalar Matrisi

	MEB	Özel Okul	RAM	Üniversite	Danışmanlık Merkezi
MEB		0.886	0.576	0.253	0.609
Özel Okul	-0.886		-0.505	-0.688	-0.315
RAM	-0.576	0.505		-0.258	0.127
Üniversite	-0.253	0.688	0.258		0.368
Danışmanlık Merkezi	-0.609	0.315	-0.127	-0.368	
Ort.	-0.465	0.479	0.041	-0.212	0.158
Ölçek değeri	0.000	0.944	0.505	0.252	0.622

Tablo 9’da psikolojik danışmanların PDR programından mezun olduktan sonra çalışmayı istedikleri kurum tercihlerine ilişkin ölçek değerleri incelendiğinde en küçük ölçek değerinin MEB’e bağlı resmi okullara ait iken en büyük ölçek değeri Özel Okula ait olduğu görülmektedir. Psikolojik danışmanlarının PDR programında öğrenim gördükleri esnada PDR programından mezun olduktan sonra en çok MEB’e bağlı resmi okullarda çalışmayı tercih ettikleri, en az ise Özel Okulda çalışmayı tercih ettikleri bulunmuştur.

Tablo 10’da psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların PDR programından mezun olduktan sonra çalışmayı istedikleri kurum tercihlerinin sıralaması verilmiştir.

Tablo 10: Psikolojik Danışman Adaylarının ve Psikolojik Danışmanların PDR Programından Mezun Olduktan Sonra Kurum Tercihlerinin Sıralaması

Psikolojik danışman adayları	Psikolojik danışmanlar
Danışmanlık Merkezi	MEB
Üniversite	Üniversite
MEB	RAM
RAM	Danışmanlık Merkezi
Özel Okul	Özel Okul

Tablo 10 incelendiğinde psikolojik danışman adayları PDR programından mezun olduktan sonra en çok çalışmayı tercih ettikleri kurumlar sırasıyla Danışmanlık Merkezi, Üniversite, MEB’e bağlı resmi okullar, RAM ve Özel Okullar iken, psikolojik danışmanların PDR programından mezun olduktan sonra en çok çalışmayı tercih ettikleri kurumlar sırasıyla MEB’e bağlı resmi okullar, Üniversite, RAM, Danışmanlık Merkezi ve Özel okullar şeklindedir.

Sonuç ve Tartışma

Psikolojik danışman adaylarının ve psikolojik danışmanların lisans eğitimi için PDR programını tercih etme nedenlerinin sıralamasının ve PDR programından mezun olduktan sonra çalışmak için tercih ettikleri kurumların sıralamasının belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmanın bulguları tartışılırken hem psikolojik danışman adaylarında hem de psikolojik danışmanlarda 1. ve 11. sırada yer alan tercih nedenleri öne çıkarılmıştır. Psikolojik danışman adaylarının tercih sıralamalarına bakıldığında, 132 katılımcı (%36), kendi kişilik özellikleriyle PDR programının gerektirdiği özelliklerin uyuşmasını birinci tercih nedeni olarak değerlendirmiştir. Katılımcılardan 15’i (%3,7) ise kişilik özelliklerine uygunluğu 11. tercih nedeni olarak sıralamıştır. Bu bulgu Bacanlı & Aslan (2020), tarafından yapılan araştırma bulgularıyla kısmen örtüşmektedir. Bacanlı & Aslan (2020) araştırmasında, “kişiliğe uygunluk” üçüncü önemli tercih nedeni olarak belirtilmiştir. Bir diğer araştırmada ise Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri sıralamasına bakıldığında ilk sırayı bireysel ve sistemik etmenlerin aldığı belirlenmiştir (Korkut-Owen ve diğerleri, 2012). PDR Anabilim Dalı öğrencilerinin psikolojik gereksinimlerinin incelediği bir çalışmada ise özerklik gereksiniminin tercih etme nedeniyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür (Baysal & Buluş, 2001). Bu bağlamda kişilik özelliklerine göre tercih etmeleri bireysel bir etmen olarak ele alınabilir.

Mevcut araştırmanın diğer bulgusuna göre, psikolojik danışman adaylarından 87'si (%23) ÖSYM yerleştirme puanının PDR programına yetmesini birinci tercih; 13'ü (%3,5) ise 11. tercih nedeni olarak değerlendirmiştir. Korkut-Owen ve diğerleri (2012) belirttiği sistemik tercih nedenleri ile örtüşmektedir. Bununla birlikte Bacanlı ve Aslan'ın (2020) çalışmasında ise katılımcıların %6,8'i puanı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı programına yetmesini tercih nedeni olarak belirtmiştir. Tercih puanına göre tercih yapılması ise dışsal kaynaklı bir etmen olarak değerlendirilmiştir (Şahin, 2011). Bir çalışmada da PDR öğrencilerinin dışsal meslek seçim nedenlerinin etkisinde kaldığı ortaya konmuştur (Ekinci, 2017). Lisans programı tercihinde içsel kaynaklı olan etmenler (sevmek, ilgi duymak gibi) akademik branş memnuniyet düzeyini arttırırken, ÖSYM yerleştirme puanı gibi dışsal kaynaklı etmenler memnuniyet düzeyini düşürmektedir (Gür-Erdoğan & Aarsal, 2015; Şahin, 2011).

Psikolojik danışman adaylarından 59'u (%16), insanlara yardım etmeyi istiyor olmayı birinci tercih bir nedeni; 4'ü (%1) ise 11. tercih nedeni olarak değerlendirmiştir. Bu bulgu psikolojik danışmanlık mesleğinin doğası gereği bir yardım ilişkisi olması ile ilişkilendirilebilir. Nitekim PDR Anabilim Dalı öğrencilerinin şefkat gösterme gereksinimlerinin programı tercih etme nedeniyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür (Baysal & Buluş, 2001). Psikolojik yardım sürecinin iki yönlü olduğu göz önüne alındığında, psikolojik danışman yardım sunarken bu yardım ilişkisi aynı zamanda kişinin kendini tanımasına da yardım etmektedir. Mevcut araştırma bulgusu incelendiğinde adaylardan 33'ünün (%8), kendi ruh sağlığına yardımcı olmayı birinci tercih bir nedeni olarak değerlendirdiği görülmüştür. Bu bulgu, TED (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada PDR programının tercih edilmesinde kişisel nedenlerle ilişkilendirilebilir. Araştırma sonuçlarına göre "Kendi sorunlarını çözme isteği/kişisel gelişim/kendini daha iyi tanımak" birer tercih nedeni olarak değerlendirilmiştir (Bacanlı & Aslan; 2020; TED, 2017). Birinci tercih olarak belirtilen diğer tercih nedenlerine bakıldığında birbirine yakın sayıda adayın olduğu görülmektedir.

PDR programını tercih ederken, "programın popüler bir program olması" uyarıcısının 16 katılımcı tarafından seçildiği bulgusu, popülerliği etkileyen en önemli unsur mezuniyet sonrası istihdam düzeyi olduğu düşünüldüğünde istihdam olanaklarındaki değişikliklerden kaynaklanıyor olabilir. Türkmen ve Doğan (2019) de tercih nedenleriyle ilgili araştırmalarında, mezuniyet sonrası iş bulma olanağını en önemli tercih gerekçesi olarak belirlemiştir. PDR programının popüler bir program olmasından dolayı tercih sırası psikolojik danışmanlar için 3. sıradayken; psikolojik danışman adaylarında ise 7.sırada yer almıştır. Nitekim psikolojik danışman adayları için MEB dışında da çalışma imkânının olmasının, MEB'de çalışma imkânının olmasına göre daha çok tercih edilme nedeni olarak bulunması popülerlik ölçütünün değiştiğine işaret edebilir. PDR programı mezunlarının çoğunlukla devlet okullarında istihdamı tercih ettiği göz önüne alındığında, PDR programı sayısının artmasıyla birlikte MEB'de ihtiyaç duyulan psikolojik danışman sayısı son yıllarda hızla karşılanmaya devam etmektedir. Eğitim fakültelerinden mezun olan PDR lisans programı öğrencisinin MEB'in istihdam edebileceği psikolojik danışman sayısını karşılamaya yettiği göz önüne alındığında, öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planlarını özel sektör ağırlıklı yapmaya başladıkları söylenebilir. Psikolojik danışman adayları ve psikolojik danışmanların lisans eğitimleri sonrasında çalışmak istedikleri kurum sıralamasına bakıldığında, psikolojik danışmanlar ağırlıklı olarak MEB'i tercih ederken, psikolojik danışman adayları ise mezuniyet sonrasında özel psikolojik danışmanlık merkezinde çalışmayı tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Psikolojik yardım almaya yönelik olumlu tutumun ve talebin yüksek düzeyde olması (Savi-Çakar & Kılınç, 2020; Şimşek, 2017; Turğut & Yaşar, 2019, Yalçın, 2016). PDR öğrencilerini özel psikolojik danışmanlık merkezinde istihdamda yönlendirmede bir faktör olabilir. Araştırma bulguları (Savi-Çakar & Kılınç, 2020; Şimşek, 2017; Turğut & Yaşar, 2019, Yalçın, 2016) kamuda istihdam olanaklarındaki daralmayla birlikte değerlendirildiğinde psikolojik danışman adayları ve psikolojik danışmanların lisans eğitimleri sonrasında çalışmak istedikleri kurum sıralamasındaki farklılık daha iyi açıklanabilir.

Tercih nedenlerinde sosyal etmenlerden (Korkut-Owen ve diğerleri, 2012) sayılabilecek olan "Arkadaşlarımın bu programı seçmesi" uyarıcısını birinci tercih olarak 11 kişi işaretlemiştir. Ayrıca bu uyarıcı 11. sırada en çok tercih edilen, diğer bir ifadeyle en az tercih edilen, uyarıcı olmuştur. Sosyal etmenlerle ilgili diğer uyarıcılar olan 'Ailenin isteği ve okuldaki psikolojik danışmanı model alma' uyarıcılarının ise dokuzuncu ve onun sırada yer alması, kişisel etmenlere bağlı tercihlerin daha öncelikli olduğunu

göstermektedir. Nitekim Gür-Erdoğan ve Arsal (2005) tarafından yapılan araştırmada da katılımcıların %42'sinin ideallerindeki mesleğe göre tercih yaptığı bulunmuştur. Benzer şekilde, Buldur ve diğerleri (2021), eğitim fakültesi öğrencileriyle yürüttüğü, çalışmada en etkili tercih nedeni olarak 'idealindeki meslek' faktörü görülmüştür. Türkmen ve Doğan'ın (2020) araştırma bulguları da bireysel ve sistemik etmenlerin sosyal etmenlerden daha öncelikli tercih nedeni olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte ailesinin isteği doğrultusunda PDR programını tercih etme nedeninin dokuzuncu sırada yer alması durumu göz ardı edilemez. Bu bağlamda okul psikolojik danışmalarının öğrencilerin yanı sıra, konsültasyon hizmetleri kapsamında ailelere psikolojik danışmanlık mesleğinin tanıtımına yönelik detaylı (kamuda güncel istihdam oranları, mevcut mezun sayıları, mesleğin gelecekteki durumu, özel sektörde istihdam olanakları, psikolojik danışmanlık mesleğinin gerektirdiği kişisel özellikler, lisans eğitimi vb.) bir rehberlik hizmeti sunması işlevsel olacaktır.

Psikolojik danışmanlar ile psikolojik danışman adaylarının tercih sıralamaları karşılaştırıldığında, ilk iki sıranın ve son dört sıranın değişiklik göstermediği belirlenmiştir. Psikolojik danışmanlar ile psikolojik danışman adayları arasındaki tercih farklılıklarının 3., 4., 5., 6. ve 7. sıralarda ortaya çıktığı görülmüştür. Mezun psikolojik danışmanların PDR programını tercih ederken popülerlik ve beraberinde istihdam olanakları öncelenirken, psikolojik danışman adaylarının kişisel ve sistemik etmenlere göre tercih sıralaması yaptığı görülmektedir. Örneğin, "kendi ruh sağlığıma yardımcı olmak" tercih nedeni psikolojik danışmanlarda 7. Sıradayken, psikolojik danışman adaylarında ise 4. Sırada tercih edilmiştir. Diğer taraftan kişisel etmenlere göre tercihte bulunmayı etkileyen nedenler arasında PDR programı mezunlarının MEB dışında istihdam olanaklarını kullanma sıklığının artması, ruh sağlığı hizmetlerinin bilinirliğinin ve ulaşılabilirliğinin artması, lisans eğitim programlarında akreditasyon çalışmalarının başlatılması ve ilgili bilimsel araştırma sonuçları göz önüne alınabilir. Mevcut araştırma bulgusunu destekler nitelikte, Bacanlı ve Aslan'ın (2020) PDR lisans programı öğrencileriyle gerçekleştirdikleri araştırmada, öğrencilerin PDR programını tercih nedenlerini sıralamasında ilk üç sırayı "İnsanlara yardım etmekten hoşlanma, Psikolojiye ilgi duyma, Kişiliğe uygunluk" faktörleri alırken "Kolay istihdam imkânı" faktörü dördüncü sırayı almıştır.

Psikolojik danışman adaylarda alınan verilere göre düzenlenen tercih nedenleri olasılık matrisleri, tercih nedenlerinin birbirlerine göre olasılıklarını karşılaştırma imkânı vermektedir. Olasılık matrislerine bakıldığında, adayların kişisel ve sistemik nedenlere dayalı tercih eğilimlerinin daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu bağlamda, okullarda yapılacak mesleki rehberlik çalışmalarında öğrencilerin kişisel özelliklerinin belirlenmesi, bireyi tanıma etkinlikleri ve kişisel özellikler ile meslek özelliklerin uyumu gibi konuların önemi tekrar öne çıkmıştır. Tercih nedenleri sıralamasına ilişkin bulgular da kişisel etmenlere dayalı tercih eğilimini destekler niteliktedir. Özellikle, ÖSYM yerleştirme puanını PDR programına yettiği için tercih etme nedeninin sıralamada üçüncü sırada yer alması psikolojik danışmanlık mesleğini tanıma-tanıtma konusunda daha fazla çalışmaya gereksinim olduğunu düşündürmektedir. Bacanlı ve Aslan'a (2020) göre, gerek okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi gerekse üniversitelerin kariyer gelişim merkezleri tarafından PDR lisans programının detaylı tanıtımının (istihdam verileri, öğretim planları, lisans ders içerikleri, psikolojik danışmanlık mesleğinin temel özellikleri, PDR programının tanıtımına özel okul gezileri vb.) yapılması oldukça yararlı olacaktır. Kariyer gelişiminin bir süreç olduğu düşünüldüğünde, kişinin uygun meslek tercihinde bulunmasının yanı sıra lisans eğitimini de gelişime açık ve başarılı bir şekilde sürdürebilmesi önemli bir göstergedir.

Mevcut araştırma bulgularının, ilgili alanın kuramsal ve uygulama boyutuna katkılar sunacağı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte mevcut araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma verileri kolaylı örneklem yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Dolayısıyla mevcut araştırma, bu örneklem yönteminin sahip olduğu sınırlılıkları taşımaktadır. Ayrıca veriler çevrimiçi ortamda elde edildiğinden dolayı; katılımcının teknik imkanları, araştırmaya katılma motivasyonu ve öz-bildirime dayalı sınırlılıklara da sahiptir. Bu bağlamda araştırma sonuçları mezun psikolojik danışmanlara ya da öğrenim gören psikolojik danışman adaylarına genellenemez. Bu araştırma bulgularının, okullarda sunulacak kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetlerinin planlanmasında ve yürütülmesinde anlamlı bir işlev görmesi beklenmektedir. Mevcut araştırma kapsamında psikolojik danışman adayları ve görev yapan psikolojik

danışmanlar iki ayrı çalışma grubu olarak ele alınmıştır. İlerleyen araştırmalar kapsamında, psikolojik danışman adaylarının mezun olmadan önce ve sonra kariyer hayatlarındaki değişimlerin incelendiği boylamsal bir çalışma, psikolojik danışmanların zaman içerisindeki değişimi ve gelişimini ortaya koyması açısından anlamlı olacaktır. Ayrıca araştırma bulguları üniversite tercih danışmanlığı hizmetinin yürütüldüğü merkezlerde, PDR lisans programını tercih etmeyi düşünen adaylara bilgi paylaşımı şeklinde sunulabilir.

Yazarların Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Bu çalışmanın veri toplanma süreci, analizi ve makalenin yazım aşamasında araştırmacılar eşit katkıda bulunmuştur.

Etik Kurul Kararı: Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı'ndan 12.02.2020 tarih ve 61923333/050.99/ sayılı kararına istinaden gerekli izin alınmıştır.

Çatışma beyanı: Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Destek ve teşekkür: Bu araştırma için herhangi bir kurum ya da kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Kaynaklar

- Acar-Güvendir, M., & Özer Özkan, Y. (2013). İki ölçekleme yönteminin karşılaştırılması: İkili karşılaştırma ve sıralama yargıları. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 105-119.
- Albayrak-Sarı, A., & Gelbal, S. (2015). İkili karşılaştırmalar yargılarına ve sıralama yargılarına dayalı ölçekleme yaklaşımlarının karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 6(1), 126-141. <https://doi.org/10.21031/epod.302888>.
- Altun, T., & Camadan, F. (2013). Rehber öğretmenlerin rehber öğretmen (psikolojik danışman) kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 883-918.
- Bacanlı, F., & Aslan, A. M. (2020). Psikolojik danışmanlık ve rehberlik lisans programı öğrencilerinin bu programı tercih nedenlerinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(28), 929-961. <https://doi.org/10.26466/opus.667847>.
- Baykul, Y., & Turgut, M. F. (1992). *Ölçekleme teknikleri*. ÖSYM Yayınları.
- Baysal, A., & Buluş, M. (2001). PDR öğrencilerinin psikolojik gereksinim düzeyleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(9), 19-27.
- Buldur, A., Keskin, M. E., & Börekçi, E. (2021). Okul öncesi öğretmen adaylarının meslek tercih nedenleri: İçsel ve dışsal faktörler. *JRES*, 8(1), 167-178. <https://doi.org/10.51725/etad.906161>.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cirhinlioğlu, Z., & Demir, A. (2017). Özel eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumları: İzmir örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1690-1702. <https://doi.org/10.14687/jhs.v14i2.4552>.
- Ekinci, N. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve alan seçiminde etkili olan motivasyonel etkenler. *Elementary Education Online*, 16(2), 394-405. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.304706>.
- Gottfredson, L. S. (2002) Gottfredson's theory of circumscription, compromise, and self-creation. In D. Brown, (Ed.) *Carrier choice and development* (pp.85-145). John Wiley, & Sons, Inc.
- Guilford, J. P. (1954). *Psychometrics methods*. Mc Graw-Hill Book Co.
- Gür-Erdoğan, D., & Arsal, Z. (2015). Öğretmen adaylarının akademik branş memnuniyetleri ile öğretmenlik mesleğine yönelme ve kariyer geliştirme arzuları arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(4), 147-171.

- Helvacı, İ., Polat, C., & Terzi, R. (2023). Psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR) bölümü mezunlarının çalıştıkları bakanlıklara göre mesleki doyum seviyelerine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 257-270. <https://doi.org/10.29029/busbed.1212089>.
- Kağan, M. (2010). Ankara ilindeki devlet ve özel ilköğretim okulları ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarının incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 39-55.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınevi.
- Korkut-Owen, F., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö., & Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151. <https://doi.org/10.17860/efd.87701>.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2020). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_DanYYma_Hizmetleri_YonetmeliYi_2.pdf
- Özçay, S. (2013). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik PDR uzmanlarının istihdam olanaklarının insan kaynakları uzmanlığı açısından değerlendirilmesi. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 99-118.
- Savi-Çakar, F., & Kılınç, M. (2020). Ergenlerin psikolojik yardım ihtiyaçlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, 54, 488-508.
- Şahin, İ. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1167-1184. <https://doi.org/10.9779/pauefd.1031456>.
- Şimşek, P. (2017). Yetişkinlerin psikolojik yardım alma tutumlarının incelenmesi: Mardin ili örneği. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (45), 105-126.
- Tunç, E., & Tunç, M. F. (2022). Rehber öğretmenler ile psikolojik danışman adaylarının kariyer adanmışlıkları ve kariyer kararı pişmanlıkları. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 5(2), 34-50. <http://doi.org/10.58501/kpdd.1108991>.
- Turğut, M., & Yaşar, O. (2019). Psikolojik yardım alma tutumu ve spor. *Iğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Tuzgöl Dost, M., & Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 389-407.
- Türk Eğitim Derneği Üniversitesi (TED). (2017). *Programa ilişkin öğrenci görüşleri anket sonuçları*. TED Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Araştırma Raporu. <https://docplayer.biz.tr/48019555-Ted-universitesi-rehberlik-ve-psikolojik-danismanlik-programi-programa-iliskin-ogrenci-gorusleri-anket-sonuclari.html>
- Türkmen, H. H., & Doğan, S. (2019). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi örneğinde öğrencilerin üniversite tercih nedenlerinin tespitine yönelik bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(30), 848-866. <https://doi.org/10.20875/makusobed.631424>.
- Ünsal, P. (2014). *Kariyer gelişim kuramları ve kariyer danışmanlığı*. Nobel Yayınları.
- Yalçın, İ. (2016). Profesyonel psikolojik yardım aramaya ilişkin tutumların yordanmasında benlik kurgusu ve algılanan sosyal desteğin rolü. *Eğitim ve Bilim*, 41(183), 339-439. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.3083>.
- Yeşilyaprak, B. (2018). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. PegemA.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Career development is a process in which people work on identifying their interests, skills, and values. When viewed from the standpoint of the outputs; career development having significant impacts on an individual's life highlights the importance of the process. It is expected from the person who decides about their career to acknowledge this process, obtain consistent information regarding themselves and the possible jobs, set career targets, and identify the decision status. Adolescence is a period in which the career decision process is intensely experienced. At this period, individuals begin to bring their interests and skills together and clarify their choice of profession.

Many factors influence career choices, including age, gender, socioeconomic status, individual success, self-esteem level, self-regulation process, acknowledgment of self-skills, abilities, interests, professional values, body image, family support, and decision-making (Şeker & Kaya, 2018; Turan & Kayıkçı, 2019; Ünsal, 2014). Individuals may also develop sorting criteria during decision-making. Criteria include ensuring good financial gain, having prestigious social credit, meeting family's expectations, finding a profession based on one's interests and skills, not being jobless, and having attractive working terms (Turan & Kayıkçı, 2019). Additionally, an individual who can make the right career decisions by interacting with different factors is more likely to have a higher level of satisfaction in their work life. Thus, knowing the priorities of the individual during the decision-making process can effectively understand the issues that occur during vocational development and planning preventive interventions. In this study, the priorities of psychological counselors working in the field of psychological counseling, which is defined as a professional helping career and the guidance to undergraduate program students, who are psychological counselor candidates, in their career selection processes are discussed.

Method

This study, which aims to determine the rank of the reasons why psychological counselor candidates choose the Psychological Counseling and Guidance Program (PCG) and the institutions they choose to work for after graduating from the PCG program, is a survey research as it aims to reveal an existing situation (Büyüköztürk et al., 2007; Karasar, 2005). In line with the purpose of this research, two study groups were formed, the first being the psychological counselor candidates and the other being psychological counselors. The first group comprises 371 PCG undergraduate students, and the second group consists of 120 psychological counselors.

Two ranking charts were organized for gathering data. The first chart aims for psychological counselor candidates and psychological counselors to list their reasons for choosing the PCG program; the second chart aims to determine the rank of their choice of institution to work in after they graduate from the PCG program. Moreover, there are questions regarding the gender of participants and the institutions in which the psychological counselors work in the personal information form.

In this study, participants are asked to list their preferences and the institutions they want to work in after graduating. Participants are asked to mark the 11 given stimulants (reason to choose the PCG program) between 1 and 11, 1 being the most preferred, and the five given institutions between 1 and 5. The rank-order judgment scale method analyzes the data using the Microsoft Excel program. For rank-order judgment scale analysis, firstly, the order frequency values for each stimulus were calculated, and then the rank-order frequency matrix was created. The probability matrix is calculated using a formula that states the probability of a stimulus being preferred over another stimulus over the rank-order frequency matrix. Using the probability values in the probability matrix, the z values for the unit normal distribution that corresponds to each probability value are obtained, and the unit normal deviation matrix is created. The median of each stimulant is calculated via z values in the unit standard deviation matrix, and scale values are obtained by shifting the smallest mean value to 0. The stimulant with the smallest scale value is the most preferred stimulant by the participants, and the stimulant with the biggest scale value is the least preferred stimulant by

the participants (Acar Güvendir & Özer Özkan, 2013; Albayrak Sarı & Gelbal, 2015; Baykul & Turgut, 1992; Guilford, 1954). The rank-order judgment scale was used to calculate the reasons for psychological counselor candidates' and psychological counselors' choice of the PCG program, and the rank of the institutions they want to work in after graduation.

Results

In terms of the reasons for preferring, 132 candidate psychological counselors ranked "My personality traits match with those required by the program" as the first reason, and 149 psychological counselor candidates ranked "My friends preferring this program" as the last reason. When the possibility matrix of psychological counselor candidates is studied, it is seen that the most preferred reason, among other reasons, is "My personality traits match with those required by the program." When the order of the reasons why psychological counselor candidates and psychological counselors prefer the PCG program is examined, it is seen that for the psychological counselors working in the field, the 1., 2., 6., 8., 9., 10., and 11. ranks are the same for the reason of choice, and the 3., 4., 5., and 7. reasons of choice have different ranks.

Conclusion

This study shows that the smallest scale value of psychological counselor candidates' choice of institutions to work in after they graduate from the PCG program belongs to psychological counseling centers, and the biggest scale value belongs to private schools. It was found that after they graduate from the PCG program, psychological counselor candidates prefer to work at psychological counseling centers the most and in private schools the least. Conversely, the smallest scale value of psychological counselors' choice of institutions to work in after they graduate from the PCG program belongs to The Ministry of Education, and the biggest scale value belongs to private schools. It was determined that when they were undergraduates in the PCG program, psychological counselors preferred to work at institutions of The Ministry of Education the most and in private schools the least after they would graduate from the PCG program. Psychological counselors are compared with psychological counselor candidates who mostly prefer to work in counseling centers, universities, and public schools under the scope of The Ministry of Education, special education and rehabilitation centers, and private schools, respectively, after they graduate from the PCG program.

EKLER**Psikolojik Danışman Adaylarının ve Psikolojik Danışmanların Lisans Eğitimi İçin PDR Programını Tercih Etme Nedenlerinin Sıralamasını Belirlemeye Yönelik Sıralama Çizelgesi**

Lisans eğitiminizde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programı'nı tercih etme nedenlerinizi düşünerek tercih önceliğinize göre, her bir ifadenin sol tarafındaki kutucuğa 1'den 11'e kadar rakam yazarak sıralayınız. Lütfen boş madde bırakmayınız. Öncelikli tercih nedeninize 1, en son tercih nedeninize 11 veriniz. Her rakamı sadece 1 kez kullanınız.	
	(A) Popüler bir program olması
	(B) Arkadaşlarımın bu programı seçmesi
	(C) Ailemin isteği olması
	(D) Kişilik özelliklerimle programın gerektirdiği özelliklerin uyuşması
	(E) İnsanlara yardım etmeyi istiyor olmam
	(F) Yerleştirme puanımın bu programa yetmesi
	(G) Daha önce tanıdığım psikolojik danışmanların tavsiyesi
	(H) Millî Eğitim Bakanlığında çalışma imkânının olması
	(I) Millî Eğitim Bakanlığı dışında da çalışma imkânının olması
	(J) Kendi ruh sağlığıma yardımcı olmak
	(K) Okuldaki psikolojik danışmanı model almam

Psikolojik danışman adaylarının 11 uyarıcıya yönelik tercihleri, metin içinde tabloda verilen harf kodları ile betimlenmiştir.

PDR Programından Mezun Olduktan Sonra Çalışmak İçin Tercih Ettikleri Kurumların Sıralamasını Belirlenmeye Yönelik Sıralama Çizelgesi

Mezun olduktan sonra hangi kurumda çalışmayı istemiştiniz sıralayınız. (Psikolojik danışmanlar için) /Mezun olduktan sonra çalışmak istediğiniz kurumları sıralayınız. (Psikolojik danışman adayları için) (1- en çok çalışmak istediğiniz, 5 -en az çalışmak istediğiniz)	
	Devlet okulunda
	Özel okulda
	RAM'da
	Üniversitede
	Özel Psikolojik Danışmanlık Merkezi